

PATRIMONIUL NAȚIONAL ROMÂNESC LA EXPOZIȚIA UNIVERSALĂ DE LA BARCELONA (1929)

Gherghina BODA
Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva

Summary

Romanian national heritage at the universal exhibition in Barcelona (1929)

Since the 18th century, universal exhibitions have undergone a wide development, each aiming to bring to the public's attention not only the most special and innovative exhibits but, at the organizational level, the most varied and unique attractions, usually the latest technical innovations or using what is already known in a whole new way.

Romania was one of the participating countries, the inauguration of the Romanian Pavilion in Barcelona, on an area of 400 square meters, taking place on October 4, 1929, in the presence of King Alfonso XIII of Spain. The layout of the Pavilion provided for two major groups: a cultural one and an economic one, with sections dedicated to peasant art, modern painting and sculpture, decorative art, household industries. Following the judging, the products on display, received 62 Grand Prix, 51 honorary diplomas, 49 gold medals, 14 silver medals, 8 bronze medals and 21 collaborator diplomas. This shows the special value of the exhibits, as well as the international recognition of the national art and economy.

Keywords: heritage, exhibition, innovations, international, prestige.

Expoziția, ca formă de activitate umană, își are rădăcinile încă în antichitate, chiar dacă nu în înțelesul modern al termenului. Formele sale au evoluat de la simplele etalări de obiecte deosebite și valoroase în temple sau în casele păturii bogate a societății, până la târguri, piețe, licitații, iar în perioada modernă la expozițiile privite ca „o manifestație care își propune ca scop principal de a învăța publicul, făcând inventarul mijloacelor de care dispune omul pentru a satisface nevoile unei civilizații și făcând să iasă în relief una sau mai multe ramuri ale activității umane, progresele realizate sau perspectivele de viitor” (Galopin 1997: 96-97). Putem privi expozițiile și ca „reflexe ale unei culturi, ca un bun de cultură din care se servesc deliberat atât organizatorii, cât și expozanții tentați de a transmite viziunea lor despre lume”, încercându-se prezentarea unui portret cât mai sofisticat al țării lor prin care să impresioneze vizitatorii, de fapt o oglindă valorizantă a activității economice, artistice, științifice și tehnologice a poporului lor, având în vedere atât caracterul național, cât și cel internațional al acestor evenimente (Boda 2008: 77), nepierzându-se din vedere nici caracterul mercantil al evenimentului. Altfel spus, acest tip de eveniment se prezintă „ca o recomandare a unei țări prin sinteza a ceea ce este coeziv în societatea gazdă, adesea bazat pe premisele inovației și prezentării unei culturi locale confruntate cu alte țări” (Ballester 2013: 255).

O definiție mai recentă a expoziției este formulată de BIE (Biroul Internațional al Expozițiilor), care o privește ca pe „un eveniment internațional care are ca scop educarea publicului, împărtășirea inovației, promovarea progresului și încurajarea cooperării. Este organizat de o țară gazdă care invită alte țări, întreprinderi, organizații internaționale, societatea civilă și publicul larg să participe. Datorită diversității participanților săi, expoziția

oferă un eveniment cu mai multe fațete, în care au loc în același timp expoziții extraordinare, conferințe, spectacole, întâlniri diplomatice și întâlniri de afaceri” (Qu'est), așadar o extindere a sferei inițiale. A fost formulată o multitudine de definiții care încearcă să surprindă esența și caracteristicile principale ale acestui tip de eveniment social, ceea ce denotă importanța care i se acordă de către comunitățile și societățile umane. Nu putem omite faptul că expozițiile, indiferent de tipul lor, sunt de fapt reflecții ale progresului, o oglindă veridică a treptei de dezvoltare a expozanților.

Expozițiile universale, începând cu secolul al XVIII-lea îndeosebi, cunosc o amplă dezvoltare, fiecare urmărind să aducă în atenția publică nu numai exponate cât mai deosebite și novatoare, ci, la nivel de organizare, atracții cât mai variate și inedite, de obicei ultimele inovații tehnice. Astfel, la Expoziția de la Londra din 1851 a fost prezentată telegrafia, la cea din 1867 de la Paris, ascensorul hidraulic iar la cea din 1878, lumina electrică, ulterior automobilul, radioul și multe altele (Boda 2008: 80-81).

Dacă inițial expoziția universală se prezenta ca o competiție între participanți, fiecare încercând să obțină profituri cât mai mari din vânzarea produselor prezentate, ulterior aceasta devine „o scenă care difuza diferite moduri de viață, ideologii sau construcții politice, adică sisteme coerente de reprezentări, subsumate unei rațiuni globalizante, o scenă așadar în care se confruntau niște imagini puse în circulație de propaganda externă a statelor participante” (Vlad 2004: 13).

Succesul înregistrat de expozițiile universale, adevărate mega-evenimente, i-au determinat pe unii comisari generali să întocmească un memorandum pentru reglementarea acestora, demers susținut și sprijinit de comitetele naționale din care făceau parte „industriași, experți, expozanți și reprezentanți publici”, și care organizează două conferințe majore la Paris în 1907 și la Bruxelles în 1908, în cadrul cărora s-au subliniat avantajele expozițiilor: „afaceri, progres tehnologic și relații publice internaționale” (Loscertales 2011: 1). Germania este promotoarea acestui demers, astfel că în 1912 organizează la Berlin o conferință la care au participat 16 state, din păcate războiul va întrerupe alte inițiative și abia în 1928 discuțiile pe această temă se reiau în cadrul unei convenții internaționale organizate la Paris și la care au participat 40 de țări, fiind stabilite primele reglementări în privința expozițiilor universale și cadrul lor legal, inclusiv formarea unui birou internațional responsabil cu aplicarea acordului încheiat, dar abia la 19 ianuarie 1931 se înființează *Le Bureau International des Expositions*, cu sediul în Paris (Loscertales 2011: 2). La această întâlnire a participat și România, alături de alte 10 țări (Loscertales 2011: 2).

Expoziția de la Barcelona din anul 1929 se înscrie în această pleiadă de expoziții universale, România figurând și ea în rândul țărilor participante.

Dorința de afirmare a prestigiului național și de reamintire a gloriei trecutului, a determinat Spania să organizeze două expoziții simultan, una ibero-americană la Sevilla (9 mai 1929 — 21 iunie 1930), „menită să redeștepte gloria trecutului și să întărească relațiile între metropola de odinioară și statele latine din America de Sud”, și cealaltă la Barcelona (19 mai 1929 — 15 ianuarie 1930, cu tema *Industrie, Artă și Sport*), care prezenta secțiunile internaționale (Tzigara-Samurcaș 1987: 431).

La expoziția de la Barcelona au participat 20 de state, care au atras 5.800.000 de vizitatori, evenimentul constând în concretizarea unei propuneri din anul 1905 a arhitectului și activistului politic Josep Puig i Cadafalch, care cerea modernizarea arhitecturii și infrastructurii Barcelonei prin intermediul unei alte expoziții universale, după cea din 1888 (BIE). A fost una dintre expozițiile care, prin construcțiile ridicate cu această ocazie, prin

folosirea jocurilor de lumini și apă (una dintre realizările emblematică ale expoziției a fost fântâna monumentală cu apă și jocuri de lumină „Juego de Agua y Luz”, proiectată de Carles Buigas, care includea mai multe jeturi de apă care desenau diverse forme care își schimbau culoarea), prin parcurile de distracții, prin activitățile culturale (teatru, concerte, operă și balet) și sportive (terenuri de tenis, o piscină și un stadion special construit pentru această ocazie, care găzduia competiții atletice și meciuri de fotbal) (BIE), prin crearea unei atmosfere generale feerice s-a distins ca una dintre cele mai spectaculoase expoziții interbelice.

La fel ca în cazul altor evenimente de acest tip, și la Barcelona are loc o regândire urbanistică printr-un proiect cultural și turistic, axarea pe o clădire emblematică, așa-numita arhitectură simbolică, care ulterior expoziției conferă o nouă orientare strategiei orașului, care se înscrie în procesul de globalizare (Ballester 2013: 259). Așadar, cu ocazia organizării acestei expoziții, are loc o modernizare majoră a orașului: celebrul cartier „Gòtic” este reproiectat, se completează decorul legendarei „Plaze de Catalunya” și se instalează acolo o serie de statui realizate de către artiștii spanioli de avangardă precum Pablo Gargallo, Josep Clarà și Josep Llimona, noul centru al orașului Barcelona este legat de centrul istoric al Eixample prin linii de metrou, se reconstruiește gara „Franca” pe baza proiectelor arhitectului Pedro Muguruza, se introduc în circulație noi străzi asfaltate, dotate cu iluminat modern, se pun în funcțiune primele linii de metrou ș.a. (BIE).

Nu putem omite importanta uriașă a electricității în cadrul acestui uriaș eveniment, aceasta devenind principală sursă de atracție a expoziției, chiar dacă a avut predecesoare în utilizarea curentului electric. Important este faptul că ideea expoziției a fost lansată de către industriașii din domeniul energiei electrice, ei propunând o expoziție a electricității cu scopul de a reflecta progresul și posibilitățile tehnologiei electrice, astfel determinând electrificarea țării (Boleda 2006: 46).

Organizarea expoziției poate fi privită și ca un act politic, în condițiile în care dictatura generalului Primo de Rivera a menținut Spania relativ izolată de puterile europene, organizarea expoziției venind ca o încercare de legitimare a regimului aflat deja în etapa sa finală, fiind totodată și o încercare de a ajunge la uvertura financiară a Europei prin participanții prezenți (Boleda 2006: 36).

Expoziția a fost organizată pe muntele Montjuich, un spațiu de circa 118 ha, care s-a transformat în cel mai mare parc urban, astăzi infrastructurile acesteia devenind „*Fira de Barcelona*”, „instituția târgului internațional al orașului, care organizează numeroase evenimente comerciale și culturale în fiecare an și este una dintre cele mai mari de acest gen din Europa” (Jessop 2016). Locul era înconjurat de pergole magnifice puse în onoarea celor doi cei mai mari peisagiști mediteraneeni și prieteni ai epocii, unul francez, J.C.N. Forestier, altul spaniol, Mario Rubio i Trubadurí” (Ballester 2011: 7). Proiectul zonei a fost creat de arhitectul catalan Puig i Cadafalch, care se baza pe proiectul arhitectului francez Léon Jaussely, făcând din Barcelona singurul oraș din lume care a organizat o expoziție universală într-un spațiu care nu prezenta o topografie plană, decorul începând în Plaza de España, pornită din Avenida de América, până la Fuente Mágica și Palacios de Alfonso XIII și Victoria Eugenia, axa principală terminându-se cu o scară care ducea la Palacio Nacional, cea mai reprezentativă clădire a expoziției (Lizondo, Luján, Fayos, Reig 2014: 420).

Însă începuturile organizării teritoriale a locului expoziției datează din 1917 și s-au extins până în 1923, în această perioadă arhitectul francez Jean-Claude Nicolas Forestier transformând în grădini mai multe ferme din zonă, acolo fiind construite și palatele regelui

Alfonso XIII și ale reginei Victoria-Eugenia, proiectate de Josep Puig i Cadafalch; „Între 1927 și 1929 au fost construite sau extinse alte clădiri și pavilioane, în special cele ale celebrilor arhitecți August Font, Enric Sagner și Jean-Claude Nicolas Forestier. Arhitectul, Nicolau M. Rubió, proiectează și hotelurile situate pe „Plaça d’Espanya”, vizavi de intrarea principală în spațiul Expo. „Pueblo Español” este construit ca un muzeu de arhitectură spaniolă în parcul „Montjuic”. Cele 117 clădiri ale sale sunt direct inspirate de diferite stiluri arhitecturale regionale” (BIE). Este de remarcat faptul că această modernizare amplă a condus la înlocuirea multor sisteme care funcționau pe bază de gaz, abur sau cărbune, cu cele electrice, promovându-se astfel utilizarea pe scară tot mai largă a electricității.

Privitor la Pueblo Español, se poate afirma că acesta reprezenta imaginea fidelă a Spaniei, însă „Printr-o inversare impresionantă a spațiilor, Pueblo Español realizează barcelonizarea Spaniei. Orașul monumental din 1929 este așadar și un oraș al memoriei în care s-a impus în sfârșit o relație cu trecutul născut în primii ani ai acestui secol. Se poate ca în spatele realităților opresiunii dictatoriale să existe linii de continuitate în construcția memoriei catalaniste. Nu este mai puțin paradoxal să vedem sub dictatură realizarea unui proiect elaborat de Noucentisme” (Michonneau 2007: 220).

În cadrul expoziției au existat două tipuri de clădiri: *palatele* („clădiri de mari dimensiuni, ale căror urme structurau zona de expoziție”), în incinta cărora se aflau exponatele și *pavilioanele* („mici clădiri monografice ale căror locații nu erau foarte bine planificate, iar multe dintre ele erau chiar folosite pentru a umple spațiile care au rămas libere datorită construcției palatelor”), care reprezentau țări, instituții sau societăți, proiectate de proprii arhitecți (BIE). Au existat Pavilioane naționale (Germania — proiectat de marele arhitect Mies van der Rohe, Belgia, Danemarca, Franța, Ungaria, Italia, Norvegia, România, Elveția și pavilionul „Regina Victoria Eugenia” comun tuturor națiunilor străine) și spaniole (Palatul Național pentru Artele Antice Spaniole, Pavilionul Regal, Pavilionul de artă modernă, Pavilionul orașului Barcelona, Pavilionul de Stat (Poștă, Telegrafe, Servicii de Război și Marine, Caritate, Industrie și Agricultură, Educație Publică), Pavilionul companiei de tutun, Satul spaniol (aspecte ale vieții rurale prin construirea de case tipice diferitelor regiuni spaniole), Pavilioane tematice ale grupului industrial: Arte decorative și arte aplicate, Arte grafice, Comunicații și transport, Electricitate și forță motrice, Industria construcțiilor, Pavilionul Alphonse XIII, Echipament sportiv, Proiecție: fotografie și cinematografie, Muncă, Îmbrăcăminte și arte textile, Pavilioane ale secției agricole: Viticultură, Creșterea stridiilor, Oenologie, Elaiotehnică, Produse agricole (Ballester Album).

După închiderea expoziției, mai multe clădiri și pavilioane au fost păstrate, fiind considerate exemple ale arhitecturii secolului al XX-lea, în special în mișcările clasicismului, modernismului și avangardei, ca de exemplu „Pueblo Español” și Teatrul Grec, altele au fost transformate în locuri culturale, cum ar fi Palatul Național care găzduiește acum „Museo Nacional de Arte de Cataluña” (MNAC), Palatul Artelor Grafice; Muzeul de Arheologie din Catalonia, în timp ce Palatul Agriculturii este transformat în „Mercat de les Flors” (sau piața de flori), „Feria de Muestra de Barcelona”, un loc vast pentru concerte, piețe și diverse evenimente culturale, care a fost creat plecând de la trei pavilioane ale expoziției, Pavilionul german, proiectat de arhitectul Mies van der Rohe, construit din sticlă, travertin și diferite feluri de marmură, care a fost demontat după expoziție dar reconstruit între 1983 și 1986, fiind considerat un simbol precursor al mișcării moderniste, pavilionul făcând obiectul unei atenții deosebite și al unor interpretări succesive de către multe generații de arhitecți (Ballester Album).

Însă farmecul deosebit, novator și original al expoziției l-au constituit „jocurile neîntrecute de ape, de-a lungul aleii principale, ce duce de la intrare până la terasa superioară a Palatului național, punctul culminant al expoziției. Această alee, într-adevăr triumfală, e brăzdată pe ambele părți de măreți piloni de sticlă, iar terasele succesive sunt accentuate prin cascade sau bazinuri cu ape țîșnitoare, de cele mai variate înfățișări. Seara mai ales, când toate coloanele și bazinele sunt luminate, efectul e din cele mai feerice. La intervale scurte, toate luminile, atât cele fixe cât și ale jerbelor de ape și de aburi, se reînnoiesc și se multiplică, căpătând un aspect fantastic” (Tzigara-Samurcaș 1987: 342). În acest feeric joc de „diverse și armonioase culori” se prezintă publicului și impunătorul Palat național construit din piatră (Tzigara-Samurcaș 1987: 342).

Expoziția a beneficiat de o excelentă promovare, făcută prin intermediul presei — articole, anunțuri, note, fotografii, serviciu gratuit de informații (Românul 1929: 4) -, al reclamelor și afișelor, realizate de unii dintre cei mai renumiți artiști ai vremii. De semnalat că promovarea artistică s-a împletit armonios cu cea națională, multe valori economice, științifice, geografice, naturale, etnografice și culturale fiind aduse în atenția publică. Referitor la acest fapt, în ziarul *Societatea de mâine* se face o comparație între promovarea Spaniei, aflată în plină dictatură, și cea a României, care nu știe să-și fructifice bogățiile, astfel că „la noi după zece ani de stăpânire încă avem câte-o statuie demnă de genialitatea marilor noștri oameni, și nimeni nu se gîndește că măcar în cărțile poștale ilustrate de artiști adevărați, să prezinte publicului din străinătate frumusețile văii Prahovei, a Bistriței, a văii Tisei, a Borgo-Prundului, a Damecletului, a mării ... și atîtor mii și mii de minunate subiecte de inspirație pentru un artist și pentru un burghez” (Societatea de mâine 1929: 169).

Participarea României la acest eveniment expozițional a fost una de anvergură, expozite sale câștigând numeroase premii. La sfârșitul anului 1928 se decide participarea României la expoziția de la Barcelona, însă schimbându-se guvernul, abia în februarie 1929 se aprobă un credit de 3 milioane și numirea de către Ministerul de Industrie a unei comisii de organizare prezidată de Dimitrie Gusti, comisar general al expoziției fiind numit Al. Tzigara-Samurcaș, precum și alegerea a diverși specialiști însărcinați cu organizarea secțiilor din pavilionul românesc (Ioanițiu 1929: 73).

Al. Tzigara-Samurcaș, referitor la cheltuielile cu organizarea pavilionului românesc, afirma că „Principiul carpist de a nu depăși fondurile prevăzute pentru cele 12 expoziții ce am organizat în urmă în principalele centre europene a fost strict respectat; chiar cea mai reușită participare a noastră la măreața Expoziție din Barcelona, în 1929, s-a soldat cu un excedent de 15.000 pesetas, provenit din vânzarea clubului catalan de la Monseny (1200 m altit.), a pavilionului românesc construit numai din lemn — și anume demontabil” (Tzigara-Samurcaș 1991: 77).

Conform desenelor cu planul expoziției, România a fost amplasată pe cea mai înaltă terasă, având ca vecini pavilionul spaniol și pe cel italian.

România și-a expus obiectele expoziționale în cadrul unui pavilion care se întindea pe o suprafață de circa 400 m², care, în urma propunerii ministrului Madgearu, a fost construit în țară de firma Schindl & Co. și predat gata montat la Barcelona la 1 septembrie 1929, costul acestuia ridicându-se la 3.300.000 lei, din care 300.000 lei a fost costul proiectului de arhitectură, transportul făcându-se cu 11 vagoane, alte 7 vagoane fiind destinate obiectelor expoziționale, costurile de transport și asigurare ridicându-se la suma de 2.500.000 lei (Participarea României 1930: 73). Jumătate din sumă a fost acordată de stat, cealaltă

jumătate fiind suportată de Camerele de Comerț și Industrie, de Uniunea Camerelor și de Asociația industriașilor petroliști (Tzigara-Samurcaș 1987: 350).

Pavilionul a fost executat de arhitectul D. Marcu „care, după unele proiecte abandonate, a dezvoltat ideea ministrului Madgearu, servindu-se de tipul casei munteanului român, spre a pune în evidență nu numai arhitectura noastră caracteristică, dar și materialul lemnos, atât de scump în Spania, pe a cărei piață a trebuit să înfrîngem concurența altor state. Aspectul cam monoton al arcadelor neîntrerupte, mai ales pe lungimea fațadei de 40 de metri, a fost în bună parte atenuat în aripa de miazănoapte, agrementată prin adausul bustului de bronz al lui Eminescu, de Han, și a troiței de lemn, care sporeau pitorescul clădirii concepută în stil național, cu elemente ale casei lui Mogoș din Muzeul din București” (Tzigara-Samurcaș 1987: 350). Era format din două săli mari, „acoperișul era susținut de o colonadă înconjurată de plante și flori. Elementele exterioare ale edificiului, coloane, ferestre etc. au fost ornate cu sculpturi înfățișând motive populare românești. Interiorul Pavilionului era de o deosebită simplitate, cu mari suprafețe acoperite cu pânză de culoare gri, pentru a da relief obiectelor expuse...” (Istoricul participării).

Exponatele au fost împărțite în două părți sau grupe: culturală și economică. Între cele două părți era o sală mediană care, în prima parte a expus două metope și mulajul monumentului de la Adamclisi, în spatele sălii aflându-se catapeteasma bisericii Stavropoleos (începutul sec. XVIII), pereții au fost împodobiți cu icoane vechi, iar alături au fost expuse „tronuri sculptate în lemn, candelă, evanghelii, ripide și alte odăjdii”, care aparțineau Comisiei Monumentelor Istorice (Tzigara-Samurcaș 1987: 344-345).

Partea culturală a fost organizată pe 12 secțiuni (Participarea României 1930: 74):

a). *Arta veche*, organizată de prof. I. Andriesescu, directorul Muzeului de Antichități; b). *Arta bisericească*, organizată de I. Drăghicescu, secretarul Comisiei Monumentelor Istorice; c). *Arta țărănească*, organizată de Al. Tzigara Samurcaș; d). *Pictura*, organizată de pictorul G. Petrescu; e). *Sculptura*, organizată de Cecilia Cuțescu-Stork; f). *Cartea*, organizată de Em. Bucuța; g). *Arta decorativă*, organizată de Cecilia Cuțescu-Stork; h). *Etnografia*, organizată de D. Gusti; i). *Propaganda*, organizată de Em. Bucuța; j). *Teatrul*, organizat de I.M. Sadoveanu; k). **Știința**, organizată de prof. Ionașcu; l). *Sportul*, organizat de Maior Mârzea.

Cele mai multe aprecieri a primit arta țărănească, în special costumele populare și scoarțele oltenești datorită coloritului viu și combinației culorilor, precum și modelelor decorative utilizate, dar și obiectele din lemn, lut sau instrumentele muzicale. Admirația vizitatorilor a fost stârnită și de pictură și sculptură, printre care „lucrările lui Grigorescu, din diferitele sale epoci, precum și portretul în costum oriental al Herăscului, de la Eforie, care pentru prima dată s-a arătat peste hotare. Admirate au fost și operele lui Luchian; sculpturile au obținut de asemenea distincția „Grand Prix”, arta decorativă (broderii, olării, smălțuri și obiecte decorative moderne, bijuterii din chihlimbar extras din munții noștri), machetele teatrale concepute conform noilor cerințe ale artei scenice (Tzigara-Samurcaș 1987: 345-346), în ansamblu toate obiectele expuse. Acestea reflectau atât trecutul cu tradițiile sale care formau patrimoniul nostru național, zestrea noastră etnică care ne definea ca neam, cât și alinierea la noile tendințe ale lumii moderne.

Partea economică cuprindea 7 secțiuni (Participarea României 1930: 76):

a). *Industria*, organizată de dl. Botez; b). *Agricultura*, organizată de ing. G. Sebastian; c). *Școlile profesionale*, organizate de I. Baci; d). *Forestiera*, organizată de V. Stinghie; e). *Minele și petrolul*, organizată de C. Zamfirescu; f). *Secția de vânzare a industriei casnice*,

organizată de H. Cosma și Florescu; g). *Biroul informații* condus de George Ioanițiu, secretarul general al Comitetului.

Această grupă de exponate a relevat cu o deosebită claritate bogățiile naturale ale țării și industriile dezvoltate pe baza lor, harta în relief a inginerului Leonida fiind foarte explicită în acest sens. De asemenea, miniaturile unei sonde petroliere și a șantierului de la Moreni au atras atenția vizitatorilor (Tzigara-Samurcaș 1987: 347). Despre toate celelalte obiecte expuse vorbesc cu prisosință premiile câștigate, dar și sumele de bani provenite din vânzarea lor.

O descriere a expoziției românești face și Nicolae Iorga, care s-a înscris printre vizitatori: „Poate că lunga clădire cu două rânduri a d-lui Marcu are și ceva din arhitectura septentrională a nordului. Ansamblul însă e foarte atrăgător. Și această fațadă de lodbe, de stilpi sculptați, când e bătută de luminile electrice ale serii, e irezistibilă pentru curioșii cari vin cu sutele, cu miile și n-au niciodată aerul unor decepționați. Prin ușa deschisă, lângă care e o bună cârtică franceză de informație, care ar trebui dată gratuit, îmbiată chiar orișicui, palidele figuri pe fond de aur ale glorioasei catapetesme strălucesc de o misterioasă lumină veche. Sfinții icoanelor străbune păzesc chipul Mântuitorului și al Maicii Domnului. Printr-o reculegere religioasă intră cineva în mărturisirea modestă a vredniciei unui popor a cărui notă în viața generală a lumii e mai ales aceasta. În dreapta sunt cele mai frumoase covoare din lume, în a căror bogată împodobire olteană se întâlnesc vânători ca ale Asiriei și procesiuni din care nu lipsesc nici Pazvangiile de pe la 1802 cu fesurile. Săpătura în lemn e bine reprezentată. Etnograful se oprește la expoziția de curiozități muntene din Vrancea ale Institutului Social, și bibliograful, amatorul de tipar frumos se poate desfăta la vitrina, bine întocmită, a librăriei... Și unele reclame în culori, ca și harta cu puncte luminoase, impresionează. În stînga industria e discret, dar bine reprezentată” (Iorga 1987: 405).

Cu toate că pavilionul românesc fusese finalizat la 1 septembrie 1929, acesta a fost inaugurat doar pe 4 octombrie deoarece doar atunci a reușit să vină regele Alfons al XIII-lea la Barcelona, suveranul Spaniei dorind să deschidă expoziția românească, onoare pe care a făcut-o doar altor 3 pavilioane străine din cele 18 existente (Tzigara-Samurcaș 1987: 347). Inaugurarea a fost făcută cu un fast deosebit în sala Artei țărănești, Regele, însoțit de Regina, Infanți și suita regală, ocupând „marele tron sculptat după modelul lui Petru Rareș” (Tzigara-Samurcaș 1987: 347). Deschiderea a fost făcută de ministrul Madgearu printr-un discurs care l-a impresionat atât de mult pe Rege încât acesta a oferit un dineu în cinstea ministrului, la Palatul din Pedralbes, unde i-a decernat marele cordon al Meritului Civil, fiind decorați cu această ocazie și președintele Comitetului, Comisarul general, membrii din Comitet — ing. Cezar Petrescu, dr. Ernest Ene și Secretarul general, ing. G. Ioanițiu” (Participarea României 1930: 78).

Succesul expoziției românești este reflectat de numărul mare de diplome și medalii obținute — 62 de Grand Prix, 57 de medalii de aur, 14 de argint și 8 de bronz, 49 de diplome de onoare și 21 de colaborator, adică 211 distincții la un număr de 230 de participanți, România fiind clasată astfel în prima categorie alături de Germania, Franța și Ungaria; festivitatea de decernare a distincțiilor având loc în 12 aprilie 1930 la Palatul Camerei de Comerț de către E. Mirto, ministrul Industriei și Comerțului, asistat de președintele Camerei și de comisarul guvernului la Expoziția din Barcelona (Tzigara-Samurcaș 1987: 349; Participarea României 1930: 76).

De asemenea, succesul nostru la Barcelona se datorează și celor peste 400 de români care au vizitat expoziția, printre aceștia numărându-se ministrul Madgearu, Mihai Popovici, N. Iorga, însoțiți de soții, D. Gusti, Cezar Popescu, ministrul Bibescu, Alexandrina

Cantacuzino, Marta Bibescu, T. Gâlcă, însărcinatul cu afaceri, I. Vlădoianu, Chr. Staicovici, N. Ioanițiu, G. Alesseanu, V. Ioachim, Bedițianu, ing. Tătărascu, arh. Simota ș.a. (Participarea României 1930: 78).

Nu putem omite faptul că succesul a fost și unul financiar, pavilionul nostru vânzându-se Prefecturii Barcelona cu suma de 15.000 pesetas, acesta urmând a fi utilizat ca refugiu pentru turiștii din parcul național de la Montseny, pe o plăcuță arătându-se și proveniența sa (Participarea României 1930: 78).

O parte dintre obiectele expuse s-au întors în țară, altele, cum ar fi cele ale industriei casnice, au fost dăruite sau donate membrilor familiei regale și oficialilor, troița a fost donată parcului regal din Barcelona, probele de sol și cereale și blocurile de sare le-a primit Institutul agricol, Școala politehnică a primit uleiurile și extrasele petroliere, Muzeul Național a primit reproducerea în ghips a monumentului de la Adamclisi și cele două metope, mare parte a cărților au ajuns la membrii familie regale, la bibliotecile oficiale din Barcelona, la seminariile universitare, la presă, la profesori universitari și la unii particulari (Tzigara-Samurçaș 1987: 351).

Importantă este și promovarea expoziție în țară unde, în scopul determinării participării a cât mai mulți români la evenimentul din Barcelona, s-au ținut mai multe conferințe „care au popularizat participarea noastră și însemnătatea întrecerii internaționale din capitala Cataloniei”, ținute de N. Iorga, „documentat, vioiu și de atâtea ori shchiuitor pentru oameni și lucruri, prinși cu lipsurile lor în lumina ochilor mari”, Al. Tzigara-Samurçaș, „cu tot felul de amănunte tehnice sau anecdotice” și Alexandrina Cantacuzino, „cu patosul de oratoare, care face să sune din aramă orice subiect” (Expoziția de la Barcelona 1930: 46).

Concluzii

Expozițiile internaționale, indiferent de țara gazdă sau participanți, se constituie într-un eveniment unic din 4 motive (Qu'est):

1. **„Pentru comunitatea internațională:** Expoziția este o platformă de dialog pentru progres și cooperare, obiectivul său fiind cel de reunire a actorilor „din întreaga lume pentru a găsi soluții la o provocare fundamentală a umanității”... În practică, această temă este acordată prin alocarea tuturor participanților a unui „spațiu expozițional unde pot construi un pavilion (World Expos și Horticultural Expos). În aceste spații, aceștia își pot evidenția experiența, inovațiile și ideile despre temă. Pe lângă aceste expoziții, sunt organizate conferințe, workshop-uri, dezbateri precum și întâlniri diplomatice și profesionale. Aceste evenimente permit participanților să facă schimb de idei, să ofere soluții și să dezvolte noi legături de cooperare”.

2. **„Pentru publicul larg:** expoziția este o experiență educațională și distractivă ...o experiență care combină divertismentul și educația și oferă o mare varietate de exponate, activități și spectacole. Cu arhitectura sa inovatoare, locul expoziției este o atracție în sine. Dar exponatele interactive, tehnologiile inovatoare expuse și programul cultural intens al expoziției asigură o experiență de neuitat ...Succesul acestor evenimente se poate exprima prin numărul de vizitatori... și de bilete vândute”.

3. **„Pentru țara gazdă:** expoziția este un instrument de dezvoltare și „nation branding” deoarece expoziția este unul dintre puținele evenimente care atrage lideri mondiali, precum și milioane de vizitatori, este o oportunitate unică pentru o țară de a-și spori imaginea internațională și de a se poziționa ca un jucător cheie pe scena mondială... O expoziție este, de asemenea, un mijloc extraordinar de accelerare a dezvoltării unei țări. Evenimentul duce la îmbunătățirea infrastructurilor, rețelelor de transport și crește capaci-

tatea de primire a orașului gazdă și a regiunii sale. Stimulează activitatea, creează locuri de muncă și energizează mediul de afaceri general al țării. Această dezvoltare locală și națională este favorizată și de o reutilizare eficientă a locului expoziției. După eveniment, locul este transformat pentru a răspunde nevoilor economice, sociale și culturale ale regiunii...”.

4. „Pentru participanți: expoziția este un instrument de comunicare și cooperare internațională. Gazdele expoziției invită țările, organizațiile internaționale, societatea civilă și întreprinderile să participe la eveniment și să facă parte din expoziție prin propriile pavilioane și spații dedicate. Acest lucru oferă participanților o etapă unică pentru a-și prezenta realizările, cultura, produsele etc. unui public internațional. Acest lucru are impact asupra imaginii lor internaționale, dar și asupra dezvoltării activităților lor. Expozițiile permit țărilor să-și întărească legăturile de cooperare cu țara gazdă și alți participanți și să-și promoveze produsele locale. De asemenea, ajută companiile să-și extindă piețele, permițându-le să participe la organizarea evenimentului, să cunoască potențiali companii și investitori și să ajungă la un nou public. În cele din urmă, ele oferă și o platformă unică de exprimare societății civile pentru a atrage atenția asupra cauzelor pe care le apără”.

Prin combinațiile originale dintre imaginație și tehnică, expoziția de la Barcelona a conferit o nouă perspectivă asupra utilizării electricității. Tocmai de aceea, la acest eveniment interesul pedagogic a crescut în timp ce intenția comercială a scăzut, demonstrându-se marile avantaje conferite de progresul tehnologic activităților ludice și educative (Boleda 2006: 49).

De asemenea, putem afirma despre expoziție că s-a erijat într-un model pentru cele următoare prin modul de a o gândi într-un mod durabil, nu doar efemer, oferind „o soluție nouă și originală prin dotarea orașului cu utilaje grele esențiale pentru promovarea comerțului și industriei sale, propunând în același timp o intervenție peisagistică de amploare pe dealul Montjuich. Mai mult, cazul expoziției din 1929 este o sursă de reflecție pentru arhitecții/urbaniștii europeni, în special pentru Roma 1942 și Bruxelles 1958” (Ballester Album).

În ceea ce privește România, prin participarea sa la acest mega-eveniment internațional, a reușit, în ciuda unor critici, să plaseze țara printre primele din Europa, alături de Franța, Germania și Ungaria, secțiunile sale oferind vizitatorilor o imagine a bogățiilor țării, a trecutului său istoric, a activității intelectuale și artistice privită din toate perspectivele, a bogăției și vechimii culturii și artei tradiționale. Marele succes obținut a fost atât din punct de vedere financiar, cât mai ales propagandistic, moral și relațional, România, prin produsele expuse, reușind să atragă atenția unor industriași, favorizarea exportului în Spania și alte țări, crearea unor legături între instituțiile de cultură și învățământ.

Referințe bibliografice

- Boda G. Muzele din Transilvania între 1817 și 1905. Mediaș: Samuel, 2008.
- Galopin M. Les expositions internationales au XXe siècle et le Bureau International des Expositions. Paris: L'Harmattan, 1997.
- Iorga N. Pe drumuri depărtate, vol. 2. București: Minerva, 1987.
- Tzigara-Samurçaș Al. Scrieri despre arta românească. București: Meridiane, 1987.
- Tzigara-Samurçaș Al. Memorii, I. București: „Grai și suflet — Cultura națională”, 1991.
- Vlad L. Pe urmele „Belgiei Orientului”. România la expozițiile universale sau internaționale de la Bruxelles, Liège și Grand (1894—1935). București: Nemira, 2004.

Documente electronice

- Ballester P. Les expositions universelles et internationales comme des méga-événements: une incarnation éphémère d'un fait social total? În: *Horizontes Antropológicos*, Porto Alegre, nr. 40, 2013, pp. 253-281, <https://www.scielo.br/j/ha/a/J4hxJyCPLkM4HZSzcbxRgtP/?format=pdf&lang=fr> (vizitat 20.02.2022).
- Ballester P. L'héritage des expositions!: les parcs urbains récréatifs et paysagers ou la mémoire-présence verte. În: *BIE INFO* nr. 18, 2011, p. 7, https://www.academia.edu/39775205/Le_BUREAU_INTERNATIONAL_DES_EXPOSITIONS_f%C3%AAte_ses_80_ans_Progression_exposition_internationale_et_universelle_Newsletter_n_18 (vizitat 2.03.2022).
- Ballester P. Album de l'exposition internationale de 1929 a Barcelone, <http://bipt.univ-tlse2.fr/VOIR/barcelone29/barsa29.html> (vizitat 6.03.2022).
- BIE, <https://www.bie-paris.org/site/fr/1929-barcelona> (vizitat 2.03.2022).
- Boleda 2006: Boleda J.F. Technology for the public: electricity in the Barcelona International Exhibition of 1929. În: *Annales historiques de l'électricité*, 2006/1 nr. 4, p. 46, <https://www.cairn.info/revue-Annales-historiques-de-l-electricite-2006-1-page-31.htm> (vizitat 3.03.2022).
- Expoziția din Barcelona. În: *Românul*, nr. 20/1929, p. 4, https://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/romanul/1929/BCUCLUJ_FP_P2581_1929_014_0020.pdf (vizitat 4.03.2022).
- Ioanițiu G. Participarea României la expoziția internațională din Barcelona. În: *Almanahul „August”*, 1929, p. 73.
- Istoricul participării României la expoziții universale în perioada 1867—1937. România la Expoziția universală Barcelona 1929, <https://www.mae.ro/node/47178> (vizitat 7.03.2022).
- Jessop T. The legacy of the 1929 Barcelona International Exposition, 2016, <https://theculturetrip.com/europe/spain/articles/the-legacy-of-the-1929-barcelona-international-exposition/> (vizitat 27.02.2022).
- Lizondo L, Luján N.S., Fayos J.S., Reig I.B. The International Exhibition of Barcelona, 1929. Aside from the Barcelona pavilion. În: *Actas del congreso internacional Las exposiciones de arquitectura y la arquitectura de las exposiciones. La arquitectura española y las exposiciones internacionales (1929—1975)*. Pamplona, 2014, p. 420, https://www.researchgate.net/publication/302472069_The_International_Exhibition_of_Barcelona_1929_Aside_from_the_Barcelona_Pavilion (vizitat 24.02.2022).
- Loscertales V. G. Le BIE: 80 années d'existence, 160 ans de tradition. În *BIE INFO*, 18/2011, p. 1, https://www.academia.edu/39775205/Le_BUREAU_INTERNATIONAL_DES_EXPOSITIONS_f%C3%AAte_ses_80_ans_Progression_exposition_internationale_et_universelle_Newsletter_n_18 (vizitat 3.03.2022).
- Michonneau S. L'Exposition de 1929, de la ville-monument à la ville-mémoire, în *Barcelona. Mémoire et identité, 1830—1930*. Rennes: Presses universitaires de Rennes, 2007, p. 220, DOI : 10.4000/books.pur.6344, <https://books.openedition.org/pur/6367> (vizitat 10.03.2022).
- Note, în *Societatea de mâine*, nr. 9-10, 1929, p. 169, https://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/societateademaine/pdf/BCUCLUJ_FP_279802_1929_006_009_010.pdf (vizitat 4.03.2022).
- Participarea României. În: *Almanah „Argus”*, 1930, http://digitool.bibmet.ro:1801/view/action/singleViewer.do?dvs=1648536773029~766&locale=ro_RO&VIEWER_URL=/view/action/singleViewer.do?&DELIVERY_RULE_ID=10&search_terms=almanah%20argus&adjacency=N&application=DIGITool-3&frameId=1&usePid1=true&usePid2=true (vizitat 9.03.2022).
- Qu'est-ce qu'une Expo?, <https://bie-paris.org/site/fr/qu-est-ce-qu-une-expo> (vizitat 15.02.2022).
- România la Barcelona. În: *Boabe de grâu*, nr. 1, 1930, <http://www.bibliotecadeva.eu/periodice/boabedegrau/1930/numar1/mobile/index.html> (vizitat 9.03.2022).
- Qu'est-ce qu'une Expo?, <https://bie-paris.org/site/fr/qu-est-ce-qu-une-expo> (vizitat 17.02.2022).

Pavilionul românesc

(sursa: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.510582825763884.1073742307.276924052463097&type=3>)

Ministrul Virgil Madgearu după inaugurarea pavilionului românesc

(sursa: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.510582825763884.1073742307.276924052463097&type=3>)

Secția Economică organizată de ing. Cezar Popescu. În centru se află harta electrică a ing. D. Leonida

(sursa: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.510582825763884.1073742307.276924052463097&type=3>)

Secția țărănească

(sursa: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.510582825763884.1073742307.276924052463097&type=3>)

Secția de artă Troița

(sursa: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.510582825763884.1073742307.276924052463097&type=3>)

Gherghina BODA, cercetător științific I, dr. hab., Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva.
E-mail: ginaboda15@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2736-1810>